Важливим елементом профілактики є систематичний виробничий контроль за параметрами виробничого середовища. Результати гігієнічних вимірювань повинні використовуватися не лише для формального контролю відповідності нормативним вимогам, а й як інформаційна основа для прийняття управлінських рішень щодо зниження професійних ризиків.

Окремого значення набуває медико-профілактичний напрям, який передбачає проведення медичних оглядів, раннє виявлення функціональних змін в організмі, моніторинг стану здоров'я працівників та своєчасне коригування профілактичних заходів. Взаємодія фахівців з охорони праці, професійної гігієни та охорони здоров'я працівників забезпечує більш ефективне управління професійними ризиками.

Використані джерела

1. Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу» : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.04.2014 № 248.
2. ДСТУ EN ISO 45001:2019. Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2019.
3. International Labour Organization. Guidelines on Occupational Safety and Health Management Systems: ILO-OSH 2001. Geneva : International Labour Office, 2001. 27 p.

УДК: 331.45:631.1

ПРОФЕСІЙНА БЕЗПЕКА МАЛОГО АГРОБІЗНЕСУ: ВИЯВЛЕННЯ, ОЦІНЮВАННЯ ТА КЕРУВАННЯ РИЗИКАМИ

Лотарєва Д.В., kypins@ukr.net
Миколаївський національний аграрний університет

Малі аграрні підприємства функціонують в умовах значної кількості професійних ризиків, пов'язаних із використанням сільськогосподарської техніки, хімічних речовин, фізичними навантаженнями та впливом природних факторів. Обмежені фінансові, кадрові та організаційні ресурси ускладнюють системне впровадження сучасних підходів до управління професійною безпекою [1, с. 174]. Тому актуальним є формування ефективного

механізму виявлення, оцінювання та мінімізації професійних ризиків з урахуванням специфіки малого агробізнесу.

Проблематика професійної безпеки та управління ризиками в аграрному виробництві досліджується у працях вітчизняних науковців, зокрема В. М. Курепіна, В. С. Іваненко та інших дослідників. Значна увага приділяється оцінюванню виробничих небезпек, профілактиці травматизму, безпечній експлуатації сільськогосподарської техніки та формуванню культури безпеки праці. Потребують подальшого розвитку практичні моделі управління професійними ризиками, адаптовані до ресурсних можливостей та специфічних умов функціонування малих аграрних підприємств.

Агробізнес характеризується різноманітністю професійних ризиків, зумовлених специфікою сільськогосподарської діяльності, сезонністю робіт та обмеженими ресурсами для забезпечення належного рівня безпеки. Основними джерелами небезпек є сільськогосподарські машини й механізми, рухомі частини обладнання [2, с. 150], транспорт, електроустановки, пестициди та агрохімікати, підвищені фізичні навантаження тощо. До додаткових ризиків відносять: недостатню підготовку працівників, порушення технологічних правил та відсутність системного контролю за станом охорони праці.

Для малого агробізнесу виявлення професійних ризиків передбачає систематичний аналіз виробничих процесів, робочих місць та умов праці. Оцінювання ризиків має враховувати ймовірність виникнення небезпечної події, можливі наслідки для працівників, тривалість та інтенсивність впливу шкідливих факторів, а також ефективність наявних профілактичних заходів.

Для малого агробізнесу доцільним є застосування доступних методів оцінювання, зокрема матриць ризику, чек-листів, спостереження за виконанням робіт і аналізу попередніх випадків травматизму. Результати оцінювання дають змогу визначити пріоритетні ризики та обґрунтувати заходи щодо їх усунення або зниження до прийнятного рівня [3, с. 68].

Для малого агробізнесу сучасні інструменти запобігання виробничому травматизму мають бути доступними, практичними та адаптованими до особливостей конкретного підприємства. Важливими засобами є регулярні інструктажі та навчання працівників, перевірка технічного стану сільськогосподарської техніки [4, с. 70], використання засобів індивідуального захисту, своєчасна фіксація небезпечних ситуацій. Ефективним є впровадження алгоритмів безпечного виконання робіт, оперативного повідомлення про ризики.

Організаційні та цифрові механізми управління професійними ризиками в малому агробізнесі мають забезпечувати виявлення небезпек, контроль умов праці та своєчасне реагування на потенційно небезпечні ситуації. Організаційна складова передбачає розподіл відповідальності за безпеку, проведення інструктажів, регулярні перевірки техніки й робочих місць тощо.

Цифрові інструменти, зокрема мобільні застосунки, електронні журнали, онлайн-чек-листи, системи моніторингу техніки та цифрові платформи навчання, дають змогу спростити контроль [5, с. 63] і накопичувати інформацію для прийняття управлінських рішень. Їх поєднання дозволяє малим аграрним підприємствам ефективніше використовувати обмежені ресурси, підвищувати оперативність реагування та формувати системну культуру професійної безпеки.

Отже, ефективне управління професійними ризиками в малому агробізнесі потребує системного виявлення небезпек, їх оцінювання та впровадження доступних організаційних і профілактичних заходів з урахуванням специфіки сільськогосподарської діяльності. Поєднання традиційних інструментів з цифровими технологіями сприяє підвищенню стійкості аграрних підприємств.

Використані джерела

1. Іваненко В. С. Місцеве самоврядування під час кризи. Євроінтеграційний дизайн: стратегії відновлення України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 6 трав. 2025 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, М. С. Орлів. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2025. С 173-176. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21872.

2. Іваненко В. С., Курепін В. М. Оцінка ризиків щодо виникнення виробничого травматизму на підприємствах. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці: збірник наук. праць V Всеукраїнської науково–практичної конференції викладачів та фахівців–практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 149-151. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21886.

3. Курепін В. М., Іваненко В. С. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. Modern Economics. 2025. № 49(2025). С. 124-132. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17.

4. Іваненко В.С. Залучення фахівців сторонніх служб для проведення оцінки ризиків на робочому місці // OSHAgro – 2023 : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3

жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 69-71. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15935.

5. Курепін В. М., Іваненко В. С. Застосування цифрових технологій у сільському господарстві для досягнення цілей сталого розвитку. Modern Economics. 2024. № 47(2024). С. 62-69. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-09.

УДК: 331.45:355.01

ПІДПРИЄМСТВО В ЗОНІ РИЗИКУ: ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ БЕЗПЕКОЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Дідняк А.В., kypins@ukr.net
Миколаївський національний аграрний університет

В умовах воєнного стану підприємства стикаються з комплексом традиційних виробничих та нових воєнних ризиків. Ці небезпеки безпосередньо впливають на безпеку працівників та безперервність діяльності підприємства. Ракетні та дронові атаки, руйнування інфраструктури, мінна небезпека, аварійні відключення та психологічне навантаження потребують перегляду практичних підходів до управління професійною безпекою. Актуальним є формування адаптивної системи управління ризиками, здатної забезпечувати своєчасне виявлення небезпек, готовність персоналу та мінімізацію наслідків надзвичайних ситуацій.

Проблеми управління професійними ризиками та забезпечення безпеки праці досліджуються у працях В.С. Іваненко, В. М. Курепіна, О. О. Лимар, та інших науковців. Вони акцентують увагу на ризик-орієнтованому підході, профілактиці виробничого травматизму та удосконаленні системи охорони праці. Сучасні дослідження дедалі більше зосереджуються на адаптації управління безпекою до кризових умов, цифровому моніторингу ризиків. Водночас потребують подальшого опрацювання практичних механізмів інтеграції воєнних загроз у систему управління професійними ризиками.

В умовах воєнного стану професійні ризики на підприємствах набувають комплексного характеру [1, с. 118], поєднуючи традиційні виробничі небезпеки з ризиками, спричиненими бойовими діями та руйнуванням критичної інфраструктури. Трансформація небезпек потребує постійного перегляду оцінки ризиків, адаптації заходів безпеки та підготовки персоналу до швидкого реагування на зміну характеру небезпек.